

SPERMACETI?

Dit keer geen plastic...

Op de foto: witte vette brokken, gevonden op een strand in Denemarken: "Of dat spermaceti kon zijn" vroeg de schrijver van de e-mail hoopvol. Walschot of spermaceti – nee, dat heeft niets met sperma te maken, al gaf het de Engelse naam 'sperm whale' aan de Potvis – is een witte, wasachtige stof die in de kop van potvissen voorkomt. Vroeger was het tamelijk waardevol. Men maakte er kaarsen, zeep, cosmetica en machineolie van.

Francis Kerckhof

De witte vette brokken die zo nu en dan aanspoelen op onze stranden hebben veel weg van walschot of spermaceti, maar bestaan uit paraffine, een natuurlijk bestanddeel van aardolie (Aäron Fabrice).

NEEN DUS, WEL PARAFFINE!

De realiteit was minder exotisch. Ik herkende het spul op de foto meteen als paraffine. Lichte teleurstelling bij de afzender en meteen de vraag: "Hoe komt dat op het strand terecht"? Die vraag hoorde ik de afgelopen zomer regelmatig, want ook op onze stranden lagen er bij momenten massaal van die vreemde witte, wasachtige brokken. Met telkens verbaasde reacties als ik vertelde dat het paraffine was. Paraffine, dat gebruikte je grootmoeder toch om bokalen zelfgemaakte confituur mee af te sluiten om ze te bewaren? Of men maakte er, net als bij spermaceti, kaarsen en cosmetica van. De jeugd, die herkent het product niet eens meer, laat staan als het op het strand ligt. Toch spoelt paraffine bij ons gemiddeld 2 à 3 keer per jaar aan, meestal na periodes van noordelijke, dus aanlandige wind. En die hadden we afgelopen zomer volop, vandaar. Soms waren het kleine schilfers of brokjes – een hele witte vloedlijnzoom – dan weer grote verspreide brokken. De schilfertjes verdwijnen al snel onder het zand maar de grote brokken, die vallen op. Ook elders langs de Noordzeekusten maar vooral in de Duitse Bocht hebben ze meer en meer last van paraffinestrandingen.

WAT IS PARAFFINE EN HOE KOMT HET OP HET STRAND TERECHT?

Paraffine – een mengsel van pure koolwaterstofverbindingen – is een natuurlijk bestanddeel van aardolie dat er door raffinage uit gewonnen wordt. Zuiver is het kleur-, reuk- en smaakloos. Al bij al vrij onschadelijk. Schepen vervoeren deze grondstof als bulkproduct. De afzettingen die zich in de tanks en in de leidingen van olietankers en boorplatforms vormen, moeten regelmatig verwijderd worden. Het mag zelfs op zee geloosd worden onder strikte voorwaarden, bepaald door het Internationaal Verdrag ter Voorkoming van Verontreiniging door Schepen: meer dan 13 mijl (21 km) uit de kust en in water dieper dan 25 m. Dat zou moeten verhinderen dat het de kust bereikt. Maar het goedje blijft lang drijven, lang genoeg om, onder bepaalde omstandigheden, toch aan te spoelen. Daar breekt het op een 4-5 weken tijd af, onder invloed van de uv-straling van de zon en bacteriën die paraffine gebruiken als koolstofbron. De paraffine op onze stranden is doorgaans afkomstig uit de Noordzee, soms van verdere oorden. Een stranding in mei 2016 bijvoorbeeld kon ik terug voeren tot een lozing in de Golf van Biskaje. Eerder waren gelijkaardige brokken namelijk al aangespoeld op Engelse stranden. Daar zorgden ze voor nogal wat commotie. Het spul werd immers niet als paraffine herkend maar als palmolie. Ook dat is een witte, vette substantie waarvan de

resten mogen geloosd worden. De ophef ontstond vooral omdat palmolie dodelijk zou zijn voor honden. Die kunnen palmolie maar heel moeilijk verteren. De Britse tabloids, nooit van enige kritische zin en nuance gespeend, brachten het nieuws breed uitgesmeerd met allerlei afschuwelijke quotes in de trant van "Poisonous fatbergs are invading Britain's shores, riddled with killer germs and deadly bacteria" en vergezeld van afschrikwekkende foto's. Gevolg: stranden werden gesloten, honden thuisgehouden en meer van die maatregelen. Is paraffine dan zo onschadelijk? Toch niet. Noorse stormvogels nemen brokjes paraffine op – ze denken dat het voedsel is – maar verteren het niet. Ze kunnen het ook niet, zoals meeuwen, uitbraken. In de maag van bijna een op vier dode Noordse stormvogels zitten dan ook brokjes paraffine.

BINNENKORT NIET MEER TE VINDEN?

Dat zou mooi zijn. Paraffine mag dan op zichzelf niet giftig zijn, vervuilde paraffine is dat wel. Door verontreinigingen met olie-resten of agressieve schoonmaakproducten treden bruine en gelige verkleuringen op. En de brokken kunnen andere aromatische verbindingen bevatten die wel giftig zijn. Soms ruiken ze zelfs naar dieselolie. Toch wel reden voor enige ongerustheid. Daarom werkt men aan strengere lozingsnorm en zelfs een verbod. We houden het in de gaten.